

Jaarplan 2018 Kenniscentrum Phrenos

Utrecht, 16 november 2017

Kennis delen over herstel, behandeling en participatie bij ernstige psychische aandoeningen

Inhoud

Inleiding	3
I Doelstellingen in de periode 2016 - 2020	5
II De vijf doelstellingen uitgewerkt voor 2018.	7
1. Phrenos wil bevorderen dat mensen met ernstige psychische aandoeningen, individueel en met elkaar, aan hun persoonlijk herstel kunnen werken.....	7
2. Phrenos wil bevorderen dat mensen uit de doelgroep de best mogelijke behandeling en zorg ontvangen, waardoor hun psychische én lichamelijke gezondheid substantieel kan verbeteren (symptomatisch herstel).....	9
3. Phrenos wil bevorderen dat mensen uit de doelgroep gelegenheid hebben om naar eigen wensen aan de samenleving deel te nemen: maatschappelijk herstel op de gebieden wonen, contacten, werk, onderwijs en andere activiteiten.	11
4. Phrenos wil bevorderen dat cliënten en hun naastbetrokkenen samenhang en continuïteit ervaren in alle herstelondersteunende activiteiten; de transities in de zorg (naar ambulante en eerste lijn, grote rol gemeenten) moeten resulteren in goed georganiseerde lokale zorgnetwerken.	14
5. Phrenos wil eraan bijdragen dat de preventie van ernstige psychische aandoeningen serieus ter hand wordt genomen.....	16
III Kennisverspreiding algemeen	18

Bijlage 1

[Publieksversie Meerjarenprogramma Kenniscentrum Phrenos 2016 - 2020](#)

Inleiding

In het jaarplan 2018 geven wij verder invulling aan het Phrenos Meerjarenprogramma 2016 – 2020.¹ Dit meerjarenprogramma geeft weer hoe wij willen bijdragen aan de ambitie uit het plan *Over de brug*.² Tevens staat daarin beschreven dat inhoudelijke trends in de ggz en de samenleving grote gevolgen hebben voor de inhoud en organisatie van de zorg, maar ook voor de kennisvragen die vanuit deze trends geformuleerd en beantwoord moeten worden. De inhoudelijke trends moeten immers richting geven aan de doelen en activiteiten in de komende jaren. Phrenos wil deze samen met de 36 deelnemende instellingen aan het Kenniscentrum ontplooiën.

Inhoudelijke trends (in “Meerjarenprogramma Phrenos 2016-2020)

Stabilisatie van symptomen is niet langer het enige of belangrijkste doel, maar het gaat evenzeer om het persoonlijk en maatschappelijk herstel van cliënten. Daarbij omvat ‘goede zorg’ naast de inzet van professionele hulpverleners steeds vaker ook activiteiten die uitgaan van de eigen kracht, inzet en energie van mensen met ernstige psychische aandoeningen en hun naasten. Verder is goede behandeling, begeleiding en ondersteuning behalve op individuele personen ook op hun directe omgeving gericht. En het gaat bij goede zorg niet louter om een GGz-aanbod, maar veeleer om een effectief samenspel tussen GGz en aanbieders uit andere sectoren. Voorts zien we steeds vaker interventies waarin behandeling en rehabilitatie niet gescheiden worden aangeboden maar juist hand in hand gaan. Daarnaast vraagt de achterstand in lichamelijke gezondheid om betere integratie van psychiatrische en somatische zorg. Tot slot worden face-to-facecontacten steeds vaker gecombineerd met e-mentalhealthprogramma’s en andere technologie.

In 2018 zal de vraag hóe ernstige psychische aandoeningen te voorkomen meer aandacht krijgen en zich toespitsen op tertiaire preventie of zorggerelateerde preventie. We hopen meer zicht te krijgen op de vraag welke preventieve activiteiten in het bereik van de geestelijke gezondheidszorg en de aldaar werkende professionals liggen. Dit komt in onze voorstudie uit 2017 volop aan de orde, en vervolgens in de in 2018 op te zetten landelijke taskforce Preventie van Ernstige Psychische Aandoeningen.

In 2017 zijn in Nederland de eerste ervaringen opgedaan (in pilots) met Peer-supported Open Dialogue. In 2018 kan een volgende stap gezet worden in de implementatie van deze veelbelovende methode voor mensen met ernstige psychische aandoeningen. Daarnaast blijven wij in 2018 aandacht besteden aan andere zorgmodellen die werken op basis van de

¹ [Publieksversie Meerjarenprogramma Kenniscentrum Phrenos 2016 - 2020](#)

² Projectgroep Plan van Aanpak EPA. *Over de brug. Plan van Aanpak voor de behandeling, begeleiding en ondersteuning bij ernstige psychische aandoeningen*. Utrecht: Kenniscentrum Phrenos, 2014.

triade met cliënt en naasten, in de ambulante en/of klinische zorg en gericht zijn op alle dimensies van herstel. Wij werken in 2018 mee aan een publicatie over relevante zorgmodellen.

2018 is ook het jaar waarin het veld aan de slag kan met de verzamelde kennis volgens de recente zorgstandaarden, generieke modules en richtlijnen. Phrenos zal zich met name richten op de toepassing van relevante kennis voor de gemeenten (met name de generieke module EPA) en de implementatieondersteuning in de zorg voor mensen met zowel verslavings- als psychische problemen. Binnen met name F-ACT- en Vroege Psychoseteams zal de MoVIT (model voor intercollegiale toetsing in de triade), die in 2017 ontwikkeld is, voor het eerst op grotere schaal gebruikt gaan worden.

Vanzelfsprekend blijven we bezig met de vraag hoe mensen met een ernstige psychische aandoening beter kunnen participeren in de samenleving. Werk, opleiding en stigma zijn daarbij onze centrale thema's. Regionale samenwerking, inclusief de deelname van herstelacademies of andere cliënt-initiatieven, vormen daartoe een belangrijke voorwaarde.

Het jaarplan 2018 omvat vele bestaande en nieuwe activiteiten die afwisselend betrekking hebben op het niveau van reflectie (overzicht, duiding en synthese) of het niveau van het handelen (innoveren en implementeren). We beschrijven deze voor zover mogelijk bij één van de doelstellingen.

I Doelstellingen in de periode 2016 - 2020

Kenniscentrum Phrenos wil door kennisontwikkeling, -verspreiding, -toepassing en door beleidsbeïnvloeding de ambitie van het plan van aanpak ernstige psychische aandoeningen *Over de brug* verwezenlijken. Onze ambitie is dat in 2025 een derde van de doelgroep in Nederland persoonlijk, symptomatisch en maatschappelijk herstel heeft bereikt. Deze ambitie impliceert dat alle leden van de doelgroep, waar ze zich ook in het zorglandschap bevinden, toegang moeten hebben tot 'goede zorg (= behandeling, begeleiding en ondersteuning)': interventies en -activiteiten die hun persoonlijk, maatschappelijke en symptomatisch herstel helpen bevorderen. In *Over de brug* is 'goede zorg' in twaalf punten uitgewerkt. Phrenos wil deze punten helpen realiseren.

Goede zorg bij ernstige psychische aandoeningen in 12 punten uitgewerkt (Over de Brug)

Doelen

1. Ondersteun herstel en bevorder empowerment.
2. Bevorder participatie en bestrijd stigmatisering.
3. Streef naar veiligheid (en het nemen van verantwoorde risico's).
4. Stem zorg af op iedere persoon ('personalized care').

Relaties

5. Investeer veel in een goede werkrelatie.
6. Ondersteun en werk samen met familie en andere naastbetrokkenen.
7. Werk aan effectieve betrekkingen in de bredere sociale omgeving.

Aanbod

8. Bied zorg die rekening houdt met de dimensies en fasen van herstel.
9. Bied zo veel mogelijk bewezen effectieve interventies.
10. Bevorder goede lichamelijke gezondheid en somatische zorg.
11. Bied integrale zorg die op continuïteit is gebaseerd.
12. Maak optimaal gebruik van nieuwe technologieën.

Vanuit de centrale doelstelling zijn de volgende vijf doelen geformuleerd die afgeleid zijn van de aanbevelingen uit *Over de brug*:

1. met succes aan hun persoonlijk herstel kunnen werken;
2. ter bevordering van hun psychische én lichamelijke herstel de best mogelijke behandeling en zorg ontvangen;
3. de gelegenheid krijgen om op de gebieden wonen, werken, leren en sociale contacten volop aan de samenleving deel te nemen;
4. cliënten en hun naasten samenhang en continuïteit ervaren in alle behandel- en andere herstelondersteunende activiteiten; de transities in de zorg en ondersteuning (van

intramuraal naar ambulante en eerstelijns, grotere rol van gemeenten) moeten daaraan bijdragen en uitmonden in goed georganiseerde lokale zorgnetwerken;

5. er wordt werk gemaakt van het voorkomen van ernstige psychische aandoeningen. Phrenos zal explicieter dan voorheen een beredeneerde keuze moeten maken uit de veelheid van interventies die in de EPA-zorg van belang zijn. Daarvoor gelden ten minste twee criteria: mate van relevantie van de interventie en mate van complexiteit (om de interventie te implementeren). Daarnaast weegt mee of interventies en ontwikkelingen reeds door andere initiatieven worden behartigd en wij dus kunnen volstaan met een ondersteunende rol. Is dat niet het geval dan zullen wij overwegen om een initiërende en leidende rol te gaan vervullen. Deze keuzes zijn ook in 2018 aan de orde en worden bij de diverse activiteiten toegelicht.

II De vijf doelstellingen uitgewerkt voor 2018.

1. Phrenos wil bevorderen dat mensen met ernstige psychische aandoeningen, individueel en met elkaar, aan hun persoonlijk herstel kunnen werken.

Zelfhulpmethoden: WRAP en Herstellen doe je Zelf

De introductie van WRAP (*Wellness Recovery Action Plan*) is tot nu toe succesvol verlopen in Nederland. Dit niet aan diagnoses gebonden zelfhulpinstrument geeft mensen een goed handvat in hun herstelproces. Bovendien kunnen ervaringsdeskundigen door de scholing tot WRAP-facilitators hun onderscheidende inzet vormgeven. De komende jaren zullen we de WRAP-praktijk in Nederland verder uitbouwen en goed gaan borgen. Daartoe organiseren we de komende jaren na- en bijscholingen voor (Advanced) WRAP-facilitators, mede ten behoeve van hun registratie bij het Mary Ellen Copeland Center. Medio 2017 is een subsidieaanvraag gedaan voor onderzoek naar de implementatievoorwaarden en de ontwikkeling van een modelgetrouwheidsmaat van WRAP in de Nederlandse context. Recentelijk bleek dat deze aanvraag helaas niet is gehonoreerd. Dit betekent dat we op zoek gaan naar nieuwe mogelijkheden voor subsidie.

De bewezen effectieve cursus *Herstellen Doe je Zelf* wordt door veel zorginstellingen in zowel de behandel-ggz als in het sociale domein aangeboden. Phrenos borgt en ontwikkelt de kwaliteit van deze cursus. Daartoe ondersteunt zij ook een landelijk netwerk van coördinatoren (ervaringsdeskundigen). Samen met hen organiseert Phrenos eind 2017 een pilot om de kwaliteit van de bestaande training tot cursusleider te verbeteren. We verwachten in 2018 deze training in Nederland beschikbaar te hebben.

Ervaringsdeskundigheid

Phrenos zal blijven werken aan betere condities voor de inzet van ervaringsdeskundigen in de zorgpraktijk.

Nadat de NZa in 2017 terugkwam op het besluit om het beroep Ervaringsdeskundige GGz (sinds 2017 opgenomen in DBC-beroepentabel als tijdschrijvend beroep) per 1-1-2018 mee te nemen in de afleiding naar DBC's, is het zicht op duurzame bekostiging verschoven naar 2019 of later. De breed samengestelde werkgroep onder voorzitterschap van Phrenos zal daarom in 2018 actief blijven werken aan bespoediging van duurzame bekostiging van de ervaringsdeskundige in de Zorgverzekeringswet.

Daarnaast zetten wij de werkzaamheden ten behoeve van de kwaliteit en harmonisatie van het onderwijs voort. De invulling daarvan voor 2018 wordt met het veld nader bepaald ten tijde van de oplevering van het project *Opleidingscurricula Ervaringsdeskundige*. Dit project wordt in oktober 2017 opgeleverd door Phrenos in samenwerking met het Trimbos-instituut.

In het platform F-ACT Ervaringsdeskundigheid continueren we de verdere professionalisering en positionering van ervaringswerkers in F-ACT-teams en ondersteunen we de ontwikkeling van herstelondersteunende zorg in F-ACT.

Herstelacademies

Samen met de Werkplaats Herstelondersteuning kwam in september 2017 de publicatie *Herstelacademies* beschikbaar. In deze publicatie is de bestaande kennis over herstelacademies verzameld en worden relevante praktijken beschreven. Deze publicatie komt mede voort uit het plan *Over de Brug*, dat een centrale rol voor herstelacademies in een regionaal netwerk van zorg en ondersteuning aanbeveelt. De term herstelacademie (Engels: *Recovery College*) verwijst naar een concept dat ruimte maakt voor herstel en dat kernbegrippen als zelfhulp, ervaringsdeskundigheid, eigen regie, vrijplaats, maatschappelijk domein omvat en samenbrengt.

In 2018 zal Phrenos de aandacht verleggen van ontwikkeling naar implementatie-ondersteuning (breder beschikbaar in Nederland, kwaliteitscriteria en financiële voorwaarden, samenwerking in de regio en wijk, onafhankelijkheid vs samenwerking). We blijven ons inspannen om met MIND samen te werken rond herstelacademies, zelfregiecentra en andere peer-initiatieven.

Zingeving

In 2018 organiseren wij twee activiteiten die expliciet betrekking hebben op zingeving. De eerste activiteit betreft de training "*In gesprek raken over zingeving met ouderen*". Deze training is in 2017 in een pilotsetting uitgevoerd bij GGZ Friesland en Levanto. Vanuit het *Phrenos platform Rehabilitatie en Ouderen* zal deze training in 2018 breed beschikbaar gesteld worden aan het veld.

De tweede activiteit betreft een nieuwe reeks lezingen, mogelijk gecombineerd met een aanbod van workshops, over herstel en filosofie. In 2017 is in het kader van de Werkplaats Herstelondersteuning een succesvolle reeks van zes lezingen georganiseerd in samenwerking met de Stichting Psychiatrie en Filosofie. Van deze eerste reeks zal in 2018 een bundel verschijnen.

De Werkplaats Herstelondersteuning

In de periode 2012-2017 werkten acht zorginstellingen (GGZ Noord-Holland Noord, Lister, GGZ Breburg, Kwintes, GGzE, MET ggz, Altrecht en RIBW K/AM) en Phrenos samen in de Werkplaats Herstelondersteuning. Het was een plek om te leren en te creëren, maar ook een plek voor debat, discussie en inspiratie. De Werkplaats leverde mooie resultaten zoals de interessante website www.herstelondersteuning.nl, de lezingenreeks *Herstel en Filosofie*, een scoping review naar herstel en herstelondersteuning, goede praktijken (Freedom First, Triple C, Presentie, de praktijk van geestelijk verzorgers, geweldloze communicatie, Eigen Verworven Competenties Ervaringsdeskundigheid en nog veel meer), de brochure *Herstelacademies* en het project *Peer-supported Open Dialogue (POD)*. De Werkplaats kon goed uit de voeten met de gekozen ijkpunten voor herstelondersteuning; eigen regie in de zorg, benutten van ervaringskennis, toegang tot goede zorg en verbinding met de maatschappij.

Eind 2017 beslist de werkplaats of zij stopt of verder gaat per 1 januari 2018.

In 2018 zullen in elk geval nog een aantal zaken afgerond worden zoals de samenstelling van een brochure over de goede praktijken, een artikel over de scoping review over herstel en herstelondersteuning, een congres over POD en de bundeling van de eerste reeks lezingen. Phrenos zal onafhankelijk van de besluitvorming verder gaan met het borgen en ontwikkelen van de kennis over herstel en herstelondersteuning.

Zorgmodellen en persoonlijk herstel

Veel zorgmodellen voor mensen met ernstige psychische aandoeningen richten zich op alle dimensies van herstel. We hebben ervoor gekozen om onze activiteiten in relatie tot deze modellen voornamelijk te beschrijven bij het klinisch herstel.

2. Phrenos wil bevorderen dat mensen uit de doelgroep de best mogelijke behandeling en zorg ontvangen, waardoor hun psychische én lichamelijke gezondheid substantieel kan verbeteren (symptomatisch herstel).

Generieke module Ernstige psychische aandoeningen

In najaar 2017 wordt onder leiding van Phrenos de generieke module Ernstige psychische aandoeningen opgeleverd. Ook komt de nauw daarmee verbonden Leidraad Ernstige Psychische Aandoeningen voor psychiaters beschikbaar. Hiermee worden belangrijke stappen richting 'goede behandeling en zorg' gezet.

Om de implementatie van de generieke module te bevorderen komt een patiëntenversie beschikbaar, samenvattingskaarten, een implementatieplan en via het netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGz ook een database. Phrenos ontwikkelt in 2018, samen met het Trimbos-instituut, in aanvulling hierop een factsheet Ernstige psychische aandoeningen ontwikkelen voor de gemeenten.

Vanzelfsprekend worden onze activiteiten (bijv. cursussen) opnieuw "getoetst" aan de generieke module. In 2018 gaan we samen met het kenniscentrum Resultaten Scoren een handreiking opstellen die geïntegreerde zorg aan mensen met verslaving en psychische problemen ondersteunt. Relevante zorgstandaarden, richtlijnen en modules vormen de basis voor deze handreiking.

Tot slot zullen we nagaan of de generieke module Ernstige psychische aandoeningen aanleiding vormt voor bijdragen van Phrenos ten behoeve het thema zorg voor lichamelijke gezondheid.

De zorgstandaard Psychose en de module Vroege Psychose

Naast vele andere relevante zorgstandaarden en modules wordt binnenkort ook de Zorgstandaard Psychose inclusief de multidisciplinaire module Vroege Psychose opgeleverd. Deze zorgstandaard geeft generieke en specifieke aanbevelingen voor herkenning, diagnostiek, behandeling, rehabilitatie en organisatie van zorg.

In de MoVIT (Model voor Intercollegiale Toetsing; zie pagina 12) zullen de aanbevelingen uit de zorgstandaard Psychose en de generieke module Ernstige psychische aandoeningen worden opgenomen.

CREW

Het onderzoek Circuits en Werk (CREW) loopt gedurende een periode van vier jaar en wordt medio 2018 afgerond. In deze randomized controlled trial (RCT) wordt nagegaan of de toevoeging van cognitieve remediatie Circuits aan de arbeidsintegratiemethode IPS succesvol is. Het onderzoek wordt gedaan bij mensen met een vroege psychose en vindt plaats in tien sites.

Geïntegreerde zorg bij verslaving en psychische problemen

Een ander belangrijk thema is de behandeling van (comorbide) verslavingen bij mensen met ernstige psychische aandoeningen. In 2016 is in een eerste expertmeeting verkend welke kennisactiviteiten over verslavingsbehandeling en EPA-zorg gezamenlijk opgepakt moeten worden. Inmiddels is er samenwerking op gang gekomen tussen Resultaten Scoren en Phrenos in het Kennisconsortium Destigmatisering en Sociale Inclusie en in het Project Implementatie zorgstandaarden en modules bij comorbide problemen.

Zorgmodellen voor mensen met ernstige psychische aandoeningen

Een groot deel van de vernieuwende en integrale behandeling voor mensen met ernstige psychische aandoeningen vindt plaats in (F-) ACT- en VIP-teams en andere gespecialiseerde ambulante teams, en voor de klinische zorg in High Intensive Care (HIC)-afdelingen. In Nederland heeft het concept resource groups – een door de cliënt zelf samengestelde groep mensen (familie, vrienden, professionele hulpverleners, etc.) die voor continuïteit in de ondersteuning zorgen – snel aan betekenis gewonnen. Inmiddels is een multisite effectstudie gestart die wordt uitgevoerd in de context van F-ACT zorg.

Een ander vernieuwend zorgmodel is ART (ART: Actief herStel in de Triade) dat een inspirerend kader vormt voor de langdurige woonzorg te ontwikkelen. De uitdagingen zijn: herstelondersteunend werken bij een groep cliënten bij wie dat niet vanzelfsprekend lijkt, aansluiten bij het gewone leven, verminderen van dwang en drang, en het bieden van een hoopgevend perspectief. Onlangs is bij ZonMw een onderzoeksvoorstel ingediend dat betrekking heeft op de implementatie en eerste resultaten van het ART-model in Nederland. Phrenos participeert in dit onderzoek, samen met onder andere VUMC, Lentis en Breburg. Intensive Home Treatment-team (IHT) biedt hulp aan mensen die door hun psychiatrische problemen in crisis zijn of in crisis dreigen te raken en die zonder intensieve behandeling opgenomen zouden moeten worden in een psychiatrisch ziekenhuis. Het Intensive Home Treatment-team begeleidt ook patiënten die na een opname naar huis gaan maar daarbij nog extra ondersteuning nodig hebben. De overtuiging dat de patiënt beter thuis aan zijn herstel kan werken dan in een psychiatrisch ziekenhuis, is diep verankerd in deze visie.

Phrenos zal nauw met F-ACT Nederland, R-ACT Nederland, de stichting HIC en ART en het Platform IHT samenwerken om deze vormen van integrale behandeling te stimuleren. In 2018 werkt Phrenos mee aan een veelomvattend handboek over deze zorgmodellen, waaronder ook POD, voor mensen met een ernstige psychische aandoening.

Peer-supported Open Dialogue

Wij zijn nauw betrokken bij de kennisborging en implementatieontwikkeling van de uit Finland afkomstige methode Open Dialogue. Deze methode betreft vanaf het eerste contact het netwerk van de cliënt bij de behandeling; in de open dialoog wordt ruimte gemaakt voor ieders ervaringen om zo gezamenlijke afspraken te maken over behandeling en ondersteuning. De methode ondersteunt een zorgorganisatie die flexibiliteit en continuïteit garandeert.

In de Werkplaats Herstelondersteuning worden vier pilots Peer-supported Open Dialogue (POD) uitgevoerd. Daartoe volgt een groep van 30 mensen een intensieve scholing in Engeland. De pilots lopen af per 1 januari 2018. De resultaten, bevindingen en aanbevelingen worden gepresenteerd tijdens het POD congres in januari.

Het ziet ernaar uit dat de basisopleiding in 2018 vervolgd wordt met een mentorenopleiding. Mentoren kunnen een belangrijke rol vervullen bij de scholing en implementatie van POD in Nederland.

Tot slot

De activiteiten van Phrenos op het terrein van behandeling kunnen beslist worden uitgebreid. Dat kan onder meer gebeuren vanuit de vraag hoe behandeling behalve aan het bevorderen van symptomatisch herstel, ook bijdragen kunnen leveren aan het persoonlijk en maatschappelijk herstel van cliënten. Zo zien we steeds vaker interventies waarin behandeling en rehabilitatie hand in hand gaan. Kansrijk is onder meer de toevoeging van psychologische behandelinterventies (cognitieve gedragstherapie, remoralisatie-interventies, motiverende gespreksvoering, traumabehandeling) aan leefstijl- en andere rehabilitatieprogramma's.

3. Phrenos wil bevorderen dat mensen uit de doelgroep gelegenheid hebben om naar eigen wensen aan de samenleving deel te nemen: maatschappelijk herstel op de gebieden wonen, contacten, werk, onderwijs en andere activiteiten.

Individuele Plaatsing en Steun

We zullen onze huidige activiteiten met betrekking tot IPS (Individuele Plaatsing en Steun): een bewezen effectieve methode om cliënten naar en in reguliere arbeid te begeleiden, voortzetten en verder uitbouwen. De vraag naar IPS-scholing, -implementatieondersteuning en -modeltrouwmeteringen neemt zienderogen toe.

IPS-begeleiding naar opleidingen verdient de komende jaren extra aandacht en kennisontwikkeling. We pakken dit op door in een internationale werkgroep (met deelnemers uit Noorwegen, Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Australië en Duitsland) een speciale modelgetrouwheidsmaat voor IPS-bij-opleidingen (IPS-O) te ontwikkelen. Ter versterking van onze IPS-activiteiten wordt begin 2018 het eerste IPS-handboek voor de Nederlandse praktijk gepubliceerd. In dat handboek worden praktische, wetenschappelijke en ervaringskennis systematisch gebundeld over IPS.

We zien dat er vanuit het sociale domein steeds meer interesse is voor IPS; gemeenten, regionale instellingen voor beschermd en begeleid wonen en de opvang sector hebben interesse. Diverse RIBW's en enkele gemeenten voeren al IPS uit ten behoeve van hun cliënten en burgers.

Phrenos is als mede-aanvrager opgetreden bij een in 2017 gehonoreerde vier jaar durende studie door de Vrije Universiteit van Amsterdam. De studie gaat over het effect van IPS, PA (Participatieve Aanpak) en IPS+PA in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk op duurzame arbeidsparticipatie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

In 2017 kwamen twee interventies gereed die in 2018 in de praktijk van IPS ingepast zullen worden. Het gaat om het ontwikkel assessment volgens de Maastrichtse Workability Monitor en de nieuwe versie van CORAL (zie pag. 9).

We kijken uit naar de resultaten van de CREW-studie (gefinancierd door het ministerie van SZW). De resultaten worden in 2018 verwacht. In het onderzoek staan begeleiding in werk én opleiding centraal en wordt IPS verrijkt met de cognitieve remediatie-interventie Circuits (zie ook pag. 7).

In 2016 zijn successen geboekt met betrekking tot adequate financiering van de IPS-praktijk; het Zorginstituut Nederland verklaarde dat de eerste verkennende gesprekken met de cliënt tot het domein van geneeskundige zorg kan worden gerekend en het UWV levert een bijdrage aan de duurzame bekostiging van IPS door de introductie van een nieuwe subsidieregeling. In 2017 bleek dat de behoefte aan IPS trajecten zo groot is dat de vrijgemaakte budgetten ontoereikend zijn.

Phrenos heeft meegewerkt aan de voorbereiding van de subsidieregeling uit 2017 voor regionale samenwerking ter bevordering van de arbeidsparticipatie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Ondanks vele goede ontwikkelingen is met de bekostiging van IPS voor mensen zonder uitkering of met een gemeentelijke uitkering nog onvoldoende geregeld. Phrenos blijft zich in 2018 inspannen voor adequate financiering.

We continueren onze deelname aan de internationale IPS learning community die wordt geleid vanuit het Rockville Institute in Maryland de Verenigde Staten (voorheen vanuit Dartmouth University in New Hampshire). In dit samenwerkingsverband doen wij veel kennis en inspiratie op en kunnen we de Nederlandse IPS-praktijk promoten en verrijken.

CORAL.NL

CORAL.NL is de naam van de nieuwe versie van CORAL; een beslissingshulp die werkzoekende en werkende cliënten ondersteunt bij de vraag in hoeverre en op welke manier zij in de werkomgeving open kunnen zijn over hun psychische aandoening. In opdracht van Samen Sterk zonder Stigma ontwikkelde Phrenos in 2017 een verbeterde module Coral bestaande uit een keuzehulp voor cliënten en (toekomstige) werknemers met psychische klachten (zelfhulp), een handleiding en startbijeenkomst voor professionals. De implementatie van de nieuwe module in het veld (waaronder werkgevers) vindt plaats vanaf 2018 en wordt gedaan door Samen Sterk zonder Stigma in samenwerking met Phrenos. De module wordt vanaf 2018 onderzocht in een gecontroleerde studie op zijn effecten door Tilburg University, TRANZO).

Landelijk aanjaagprogramma GGz en Opvang

Phrenos heeft in de afgelopen jaren nog weinig activiteiten ontplooid op een aantal andere gebieden die van groot belang zijn voor het persoonlijke en maatschappelijke herstel, namelijk zinvolle dagbesteding, sociale relaties en wonen. Daarom willen we in de komende jaren gerichte aandacht aan deze thema's besteden. Vooralsnog zullen we dit doen in het kader van het landelijke aanjaagprogramma GGz en Opvang dat aandacht schenkt aan deze thema's. Phrenos is één van de uitvoerders van dit programma, en zal erin samenwerken met andere kennisinstellingen (Vilans, Movisie, Trimbos-instituut).

De resultaten van dit programma worden in het voorjaar van 2018 verwacht. Phrenos zal de resultaten verspreiden en onderzoeken welke behoefte bestaat in het veld op continuering van verbinding van kennis en partijen en ondersteuning bij implementatie.

Daarbij worden ook de ontwikkelingen in het werkveld van het Begeleid en Beschermd wonen betrokken zoals beschreven in het *Jaarboek Participatie*. Dit jaarboek verschijnt najaar 2017 en is in nauwe samenwerking met de RIBW Alliantie tot stand zal gekomen.

Project Herziening Adviesnota Rijgeschiktheid (RIJP)

Het Project Herziening Adviesnota Rijgeschiktheid bij psychose is met enkele maanden verlengd en zal op 31 mei 2018 worden afgerond.

Het Netwerk Vroege Psychose ontwikkelt samen met een breed samengestelde werkgroep van experts en in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie een vernieuwde adviesnota . Mensen met een Ernstige psychische aandoening (EPA), waaronder een psychotische aandoening, hebben vaak problemen op het gebied van inclusie en participatie en ervaren stigma, discriminatie en achterstelling. Onderzoek toont aan dat betaald werk leidt tot positievere resultaten op het gebied van arbeid en klinische uitkomsten, maar er zijn nog vele belemmeringen voor deelname aan de arbeidsmarkt. Het besturen van een voertuig is daar één van. Recent onderzoek wijst uit dat de kans op calamiteiten na een psychose dusdanig is, dat versoepeling van de 'Regeling eisen geschiktheid 2000' gelegitimeerd is. Het doel van dit project is om de veranderende

inzichten op het gebied van wetenschap (evidence-based) en praktijk (practice-based) te verwerken in de adviesnota Rijgeschiktheid.

Landelijk Kennisconsortium Destigmatisering

Nu de vernieuwde module CORAL en de generieke module Destigmatisering in 2017 zijn opgeleverd zal Phrenos zijn aandacht in 2018 vooral richten op het Kennisconsortium Destigmatisering en Sociale Inclusie. Dit Kenniscentrum wordt eind 2017 formeel opgericht en is breed samengesteld uit ggz-aanbieders en GGZ Nederland, ZonMw, cliënten- en familieorganisaties, universiteiten, hogescholen en kenniscentra, Samen Sterk zonder Stigma, maatschappelijke organisaties zoals UWV en het Dolhuys.

Het kennisconsortium kan als infrastructuur dienen voor kennisontwikkeling op het gebied van stigma en sociale inclusie. Het consortium wil een kennisagenda voor de komende jaren op stellen, zodat een stevige brug tussen praktijk en onderzoek kan worden geslagen. Beide domeinen kunnen elkaar voeden ten behoeve van systematische kennisontwikkeling.

Voorgestelde activiteiten zijn onder andere interventie-ontwikkeling, interventie-onderzoek, ondersteuning van lokale implementaties, monitoring en evaluaties. De interventies zouden in nauwe samenwerking (cocreatie) met belanghebbenden/actoren en (vertegenwoordigers van) gerichte doelgroepen ontwikkeld en geïmplementeerd moeten worden en bij voorkeur aansluiten bij wat lokaal al ondernomen wordt. Daarnaast gaat het om bundeling en afstemming van de activiteiten van over het land gespreide kenniscentra (zoals academische werkplaatsen en werkplaatsen sociaal domein) en het onderzoek dat al wordt verricht.

Na een brede oriëntatie heeft het consortium besloten om prioriteit te geven aan destigmatisering op de thema's jeugd, werken en leefomgeving.

In het najaar heeft het kenniscentrum een nulmeting verricht onder Nederlanders naar stigmatisering van mensen met ernstige psychische aandoeningen. In 2018 zal het kennisconsortium een stigmacongres organiseren (een evenement dat vervolgens eenmaal per twee jaar zal plaatsvinden).

4. Phrenos wil bevorderen dat cliënten en hun naastbetrokkenen samenhang en continuïteit ervaren in alle herstelondersteunende activiteiten; de transities in de zorg (naar ambulant en eerste lijn, grote rol gemeenten) moeten resulteren in goed georganiseerde lokale zorgnetwerken.

Zorgstandaarden, modules en richtlijnen

Om de implementatie van de zorgstandaarden, richtlijnen en modules te ondersteunen zal Phrenos diverse activiteiten ontplooiën. Zo maken we een vertaling van de generieke module Ernstige psychische aandoeningen voor gemeenten (factsheet). Ook zijn we van plan om een implementatie handreiking voor het veld op te stellen voor geïntegreerde zorg aan mensen met problemen op het gebied van verslaving en psychiatrie (zie ook pag. 7). In die handreiking verwerken we de bevindingen van de meest relevante richtlijnen. Daarnaast

streeft Phrenos ernaar om in 2018 vanuit het perspectief van de EPA-zorg een verhelderend document op te stellen over de inhoud, essentie en samenhang van alle relevante zorgstandaarden en generieke modules.

MoVIT

In het kader van de implementatie van de richtlijnen, modules en zorgstandaarden is in 2017 het Model voor Intercollegiale Toetsing (MoVIT) ontwikkeld. Het project MoVIT is door GGz inGeest aangevraagd bij het Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGz en wordt door Phrenos uitgevoerd. In dit model bezoeken beroepsgenoten elkaar en kijken als het ware bij elkaar 'in de keuken', met als doel wederzijdse inspiratie, reflectie op de eigen zorgpraktijk, en toetsing en verbetering van de kwaliteit van zorgverlening en/of -organisatie. Het model beoogt professionals te ondersteunen bij het toetsen in hoeverre hun huidige praktijk aansluit op kwaliteitsstandaarden op hun werkterrein en waar verbeterpunten liggen. De perspectieven van zowel management als professionals uit ggz-instellingen worden meegenomen, maar ook die van patiënten en familie, niet alleen wat betreft het geven van feedback, maar ook in de ontwikkeling, uitvoering en toetsing van het model. Daarnaast wordt aan maatschappelijke samenwerkingspartners gevraagd input te geven. In het ontwikkeltraject vinden in 2017 twee pilots plaats waarbij als basis de zorgstandaard Psychose (en met name ook de module Vroege Psychose) en de generieke module Ernstige psychische aandoeningen geldt. De pilots zijn geselecteerd in samenwerking met het bestuurdersplatform Herstel voor Iedereen en het Netwerk Vroege Psychose. Begin 2018 wordt het model opgeleverd en kan daarna in het veld gebruikt worden. Phrenos verwacht in 2018 in elk geval zes keer de intercollegiale toetsing te kunnen ondersteunen.

Herstel voor Iedereen

Het actieplatform Herstel voor Iedereen is in 2016 opgezet door bestuurders. Inmiddels zijn bij het Platform twaalf ggz-instellingen aangesloten. Gezamenlijk hebben zij de ambitie om in 2020 een derde meer herstel te hebben gerealiseerd. Daartoe ontwikkelen zij plannen die zij onderling toetsen via onder andere de MoVIT. Ook verzamelen zij kwantitatieve gegevens waarbij zij gebruik gaan maken van de Integrale Herstelschaal. Phrenos vervult de rol van inhoudelijk adviseur en coördineert de monitoring van doelen, processen en resultaten.

Erkenningscommissie langdurige ggz

Phrenos neemt deel aan deze commissie waarin interventies worden beoordeeld. De ontwikkeling van het erkenningstraject voor de langdurige ggz maakt deel uit van het project 'Good Practices in de Care' van het Zorginstituut Nederland. Het Trimbos-instituut is hierbij verantwoordelijk voor de langdurige ggz. Interventies worden beoordeeld door een onafhankelijke Erkenningscommissie van deskundigen uit wetenschap, praktijk en beleid. Op dit moment is nog niet zeker of de commissie in 2018 haar werk kan voortzetten omdat het ministerie van VWS mogelijk geen subsidie meer verstrekt.

Expertraad ROM-EPA

De expertraad ROM-EPA heeft in 2016 een handzame integrale herstelschaal ontwikkeld en deze is in 2017 gevalideerd. Verwacht wordt dat de validatie in 2018 kan worden afgerond. De leden van de expertraad en hun instellingen hebben zelf in de valideringsstudie geïnvesteerd. Ook Phrenos zal naar beste vermogen in de expertraad blijven investeren, onder andere door de rol van voorzitter op zich te nemen. Voor 2018 zijn de activiteiten echter onzeker, mede vanwege de komst van het nieuwe Kwaliteitsinstituut GGz en de actuele discussie over de privacybescherming.

Lokale ondersteuningsnetwerken en Proeftuinen

Voor de komende jaren zullen wij de kennisontwikkeling op het gebied van lokale ondersteuningsnetwerken in het kader van de Wmo volgen en ondersteunen, aansluitend op al bestaande netwerken op het gebied van zorg, wonen, veiligheid en participatie. Tot slot wil Phrenos de voortgang van de decentralisaties en transitie in de zorg goed volgen, inclusief gepaste aandacht voor alles wat daarin mis kan gaan. Denk hierbij aan de actuele discussies over 'verwarde personen' in onze samenleving. Wij zijn bezig met de voorbereiding van een aanvraag voor de monitoring van EPA-proeftuinen en -taskforces. Deze monitoring zou vooral een landelijk beeld moeten schetsen van de successen en lessons learned en op basis daarvan een advies voor ontwikkeling en innovatie voor de toekomst.

5. Phrenos wil eraan bijdragen dat de preventie van ernstige psychische aandoeningen serieus ter hand wordt genomen.

Netwerk Vroege Psychose en cursusaanbod

Belangrijke activiteiten van Phrenos die raken aan dit thema lopen via het Netwerk Vroege Psychose en ons cursusaanbod. Beide zijn eerder beschreven en we volstaan hier met een korte toelichting.

Het Netwerk heeft bij uitstek de doelstelling om in een zo vroeg mogelijk stadium de problematiek te herkennen en goede zorg te verlenen waardoor erger voorkomen kan worden. In het Netwerk zijn vooral Vroege Interventieteams Psychose, maar ook andere organisatievormen van vroege psychosezorg (F-ACT Jeugd) verenigd. De activiteiten van het Netwerk zijn gericht op de kwaliteitsbevordering van deze zorg.

Enkele cursussen op het gebied van vroegdetectie en vroegbehandeling worden via de stichting Cognitie & psychose aangeboden. De inzet van IPS eerder in de zorgcarrière vormt een onderdeel van de eerder beschreven IPS-activiteiten.

Voorstudie preventie van chroniciteit

In samenwerking met GGNet is Phrenos in 2017 gestart met een initiatief over de preventie van ernstige psychische aandoeningen. Preventie is één van de twee strategieën die moeten

worden ingezet om in de komende jaren een derde meer herstel – of: een derde minder EPA – in Nederland te realiseren (*Over de brug*, 2014). Om dit initiatief vorm te geven voeren we een voorstudie uit om als kennisbasis te dienen voor een ‘plan van aanpak preventie EPA’. Deze voorstudie richt zich op de preventie bij mensen die al bij de GGz bekend en in behandeling zijn (*tertiaire preventie of zorggerelateerde preventie*). Het gaat daarmee om preventieve activiteiten die in principe binnen het bereik van de GGz en de aldaar werkende professionals liggen. In de studie nemen we ook een ander aspect van preventie mee, namelijk het verkleinen van sociaal-economische gezondheidsverschillen die ontstaan ten gevolge van een chronische ziekte. Naast een literatuursearch en patiëntjourneys, interviewen we landelijke (ervarings)deskundigen op de verschillende deelterreinen van de ggz. De resultaten van de voorstudie worden in het voorjaar 2018 verwacht. Omdat dit thema deels valt buiten het kader van de EPA-zorg in engere zin, is tijdens de voorstudie ook veel gesproken met personen uit aangrenzende zorgdomeinen. Het vervolg op de studie willen wij in nauwe samenwerking met andere actoren, waaronder de andere ggz-kenniscentra, oppakken. We denken hierbij aan de oprichting in 2018 van een task force, waarin onder meer behandelaars en ervaringsdeskundigen vanuit verschillende diagnosegroepen vertegenwoordigd zijn.

III Kennisverspreiding algemeen

Ten behoeve van alle doelstellingen verspreidt Phrenos kennis via publicaties, websites, nieuwsbrieven, cursussen, congressen en de Signaleringen.

Publicaties

In 2018 verschijnt het Handboek “*IPS Werkt*” (Phrenos), gebundelde lezingen Herstel & Filosofie (Werkplaats Herstelondersteuning), brochure Goede Praktijken (Werkplaats Herstelondersteuning) en het boek over Zorgmodellen voor mensen met ernstige psychische aandoeningen (samenwerking F-ACT, Resource Groups, ART, IHT, HIC, POD).

Websites en nieuwsbrieven

Phrenos ondersteunt de volgende websites www.kenniscentrumphrenos.nl, www.werkenmetIPS.nl, www.vroegepsychose.nl, www.herstelondersteuning.nl. Vanuit deze websites worden ook nieuwsbrieven verstuurd.

Cursussen en congressen

Het cursuspakket wordt aangeboden in samenwerking met de stichting Cognitie en Psychose en bestaat vooral uit scholing op het gebied van vroegdetectie en vroegbehandeling van psychosen. Inmiddels is het pakket aangevuld met de populaire training “Over trauma gesproken”.

Wat betreft studiebijeenkomsten en masterclasses verwachten wij volgend jaar door te gaan met de succesvolle masterclass Vroege Psychose en de masterclass Onderzoek. Voorts verwachten wij congressen te organiseren, mogelijk in samenwerking met andere partijen over stigma, Peer-supported Open Dialogue, Helden van de Wijk en het Psychosecongres. Ook de lezingenreeks met de stichting Psychiatrie en Filosofie wordt in 2018 voortgezet.

Signaleringen

Phrenos signaleert relevante ontwikkelingen op het gebied van herstel, destigmatisering, rehabilitatie en (vroege) psychosezorg onder meer door middel van het screenen van buitenlandse vaktijdschriften op relevante artikelen, het samenvatten, vertalen van deze artikelen en het tot slot verspreiden van de samenvattingen (de “Signaleringen”). Deze signaleringen worden ongeveer vier keer per jaar onder de aandacht gebracht van het veld via plaatsing op de diverse websites, vermelding in de nieuwsbrieven en een vaste rubriek in het tijdschrift *Participatie en Herstel*.